

El preu del petroli i el seu possible impacte sobre l'economia catalana

Joan Batalla

43

Abstract

El creixement econòmic està basat en bona part en el consum energètic, i dintre d'aquest, el petroli s'ha convertit en el veritable motor de les economies mundials i en pilar bàsic per al seu funcionament. Per això és fàcil d'entendre que, si el petroli és un factor clau per al desenvolupament futur, qualsevol canvi de certa importància que afecti al seu preu té la seva repercussió en tots els sectors de l'economia. L'actual conjuntura alcista dels preus del petroli està tenint el seu impacte sobre la capacitat de creixement econòmic a nivell global, sent necessari implementar mesures d'eficiència i estalvi energètic per tal de suavitzar els possibles impactes. El disseny d'aquestes mesures variarà en funció de si ens trobem davant d'una situació conjuntural o de naturalesa estructural com les viscudes en la dècada dels anys setanta. Al llarg del present capítol s'analitzaran les similituds entre la situació actual i les viscudes pel nostre país durant les dues grans crisis del petroli.

1. Introducció

En el dos darrers anys, el preu del petroli ha mantingut la tendència alcista iniciada a mitjans del 2003. El preu del cru Brent, de referència en els mercats europeus, ha escalat fins a arribar als cent dòlars per barril i troba resistències importants per a recuperar la barrera dels cinquanta, existent pocs anys enrera. L'evolució dels mercats de futur també reflecteix aquesta situació, projectant escenaris de pujades de preus que donen suport a aquest sentiment generalitzat que els preus dels derivats del petroli estaran en registres alts durant, sembla, bastant temps.

Aquest actual increment de preus i el risc d'augmentos futurs justifiquen una avaluació detallada de les possibles conseqüències sobre el creixement econòmic mundial i les pressions inflacionistes.

44

El record de períodes passats, en els quals els derivats del petroli van arribar a altes cotes de preu erosionant les economies mundials, ens duen a preguntar-nos si no estem ja en el que s'ha denominat una "crisi del petroli". Els anys 1973 i 1978 han quedat en la història com els de les crisis petrolieres per excel·lència. No obstant això, l'any 1991 també es van sofrir preus especialment alts conseqüència de la inestabilitat política derivada de la guerra del Golf. Seran els anys 2007 o 2008 considerats novament com "un període de crisis petrolieres"?

La resposta no és irrellevant, atès que si estem davant d'episodis conjunturals no seran necessaris ajustaments que afectin als consumidors de forma sostinguda. No obstant això, si s'arriba a la conclusió que no es tracta d'un tema purament conjuntural, segurament implicarà canvis de profund calat en els sistemes econòmics i energètics.

No obstant això, i independentment de les possibles causes explicatives de la situació actual o del caràcter permanent de les mateixes, un factor diferencial pel que fa a períodes passats és la, gairebé obsessiva, preocupació per assegurar el subministrament energètic. I no és que en altres períodes no hi hagués preocupació per aquest tema, és que precisament en aquells moments es van aprendre lliçons que cap país està disposat a oblidar. No en va l'Agència Internacional de l'Energia (AIE) va sorgir el 1974 després de la primera crisi mundial, i actualment exerceix un ferri control sobre el nivell de reserves estratègiques de cru i productes que els països membres han de complir.

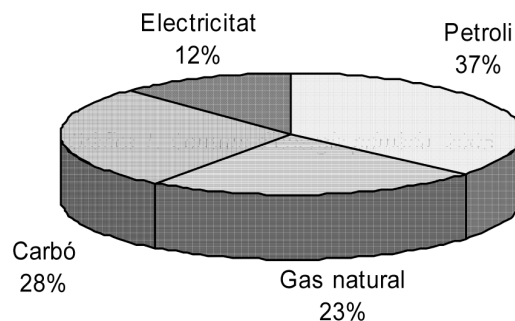
El segon grup de qüestions que apareix quan s'analitzen situacions de preus com els actuals deriven d'aquestes últimes reflexions. Tenim els mecanismes suficients per a, en els escenaris actuals, assegurar el subministrament de productes petrolífers?, en quina mesura es veurà compromès el desenvolupament econòmic si efectivament estiguéssim davant d'una "crisi del petroli"?, i, finalment, i, referit al nostre entorn més proper, té Espanya i Catalunya unes característiques similars als països veïns o tindrem més problemes que ells?, i, si això és cert, què hem de fer per adequar les nostres infraestructures?

Al llarg d'aquest article, s'intentaran aclarir algunes de les incògnites que s'acaben de plantejar. Per a això, en primer lloc, s'abordarà quina és la situació present, quins són els actuals factors determinants de l'increment del preu del petroli, revisant prèviament quins són els efectes i les vies de transmissió dels increments de preus sobre el creixement econòmic. Finalment s'analitzaran les principals diferències existents entre la situació actual i les crisis del petroli de 1973 i 1978, amb l'objectiu de dilucidar si estem davant d'una crisi a nivell mundial o es tracta d'aspectes purament puntuals comparant la situació amb períodes similars a l'actual. També reflexionarem/encetarem una reflexió sobre si Espanya i Catalunya estan en millors condicions que en el passat per tal d'afrontar aquest moment difícil amb cert optimisme.

2. Petroli i economia

L'evolució del consum mundial d'energia primària ha estat creixent en els últims 40 anys. L'any 1965 el consum mundial va arribar als 3.862 milions de tones equivalents de petroli, mentre que el darrer any es va superar la barrera dels 10.000 milions.

Des dels anys seixanta el petroli constitueix la principal font d'energia, tot i que el seu pes ha anat disminuint poc a poc, reduint-se fins al 36,8% l'any 2004, gràcies a que la creixent preocupació per la dependència d'aquest ha dut a prendre mesures i polítiques encaminades a fomentar l'estalvi energètic, la substitució per altres fonts energètiques i la garantia del subministrament. Cal destacar que una de les causes del descens indicat obeeix també al creixement del gas natural—un altre hidrocarbur, per cert— en l'esquema de consum dels països més industrialitzats.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades publicades per BP Statistical Review, 2007

Però la veritat és que avui en dia el petroli és el principal motor de les economies mundials encara que la dependència dels seus derivats varia molt per sectors. En el cas del transport aquesta dependència és gairebé d'un 98%, sense que sembli que, a curt termini hi hagi alternatives de substitució de la font primària d'energia. En altres sectors com l'industrial o el de serveis la quota de consum de cru sobre el total d'energia ha anat disminuint de forma progressiva.

46

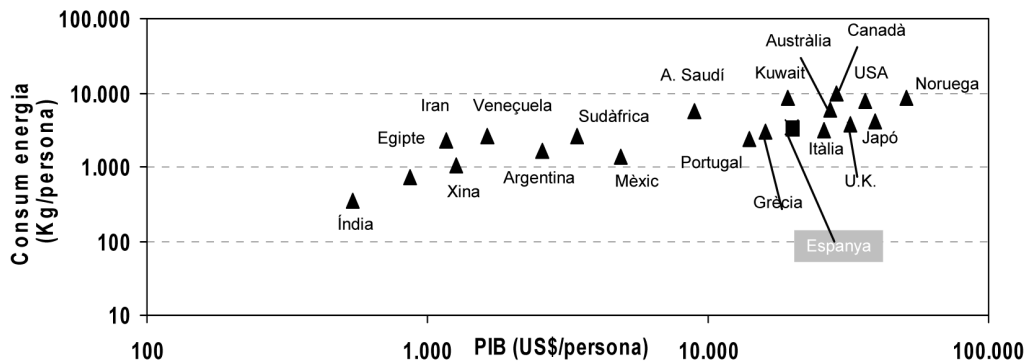
La raó del creixement en el consum energètic mundial cal buscar-la en la relació directa entre el grau de desenvolupament econòmic d'un país i el seu nivell de consum energètic.

Així, s'observa que en els països més desenvolupats, on el PIB per càpita supera els 25.000 dòlars anuals, existeix un major consum d'energia, que oscil·la entre les 3,2 tones equivalents de petroli/persona en el cas d'Itàlia fins a les 7,9 tones dels Estats Units, depenent la seva posició en aquesta forquilla de l'eficiència del propi país a l'hora de créixer necessitant menys unitats d'energia per a això, generalment conseqüència d'una major implantació de mesures de foment de l'estalvi energètic.

La veritat és que, tot i que el consum d'energia mundial ha seguit en els darrers anys una tendència creixent a causa del desenvolupament econòmic, el ràtio d'intensitat energètica tendeix a disminuir en països desenvolupats. Després de la primera crisi del petroli en la dècada dels 70, la majoria d'aquests països van adoptar mesures d'estalvi energètic que, conjuntament amb la creixent importància del sector serveis en les economies desenvolupades, han permès reduir el seu grau d'intensitat energètica.

En canvi, en el països en vies de desenvolupament, com la Xina, l'Índia o Veneçuela, presenten una intensitat energètica creixent molt per sobre dels països pertanyents a l'OCDE, com Estats Units, Espanya, Regne Unit o Japó.

Gràfica 2: Relació entre consum d'energia primària i Producte Interior Brut, 2005

47

Font: Elaboració pròpia a partir de dades publicades per BP Statistical Review, 2007 i OECD Statistical Review, 2007

Per tant, es pot afirmar que el creixement econòmic està basat en bona part en el consum energètic. El petroli s'ha convertit en el veritable motor de les economies mundials i en pilar bàsic del seu funcionament. Amb tots aquests antecedents, és fàcil d'entendre que, si el petroli és un factor clau per al desenvolupament futur, qualsevol canvi de certa importància que afecti al seu preu té la seva repercussió en tots els sectors de l'economia i, en última instància, aquest efecte es traslladarà a la vida quotidiana de tots els ciutadans.

Efectivament, el preu del cru ha deixat de ser únicament una qüestió empresarial i 'ha convertit en un tema d'alta sensibilitat social; els ciutadans fàcilment comproven en el seu dia a dia que l'evolució del preu dels derivats del petroli acaba repercutint en aspectes tan quotidians com el preu dels productes alimentaris, la factura elèctrica, la compra de béns de consum, o el cost del transport, entre d'altres.

La següent qüestió que interessa a tothom és: existeix petroli suficient per a atendre les nostres necessitats? o, dit d'una altra manera, estan equilibrades l'oferta i la demanda?. La resposta és complexa i cal afrontar-la des de diverses perspectives.

La relació entre les reserves provades i la producció anual de cru des de mitjans dels 80 s'ha estabilitzat sobre els 40 anys. Aquesta estabilitat es deu als nous descobriments i sobretot als avanços tecnològics (tecnologies "deep-of-shore", recuperació de jaciments madurs etc..) que han permès que el nivell de reserves provades hagi anat augmentant significativament en els darrers anys.

48

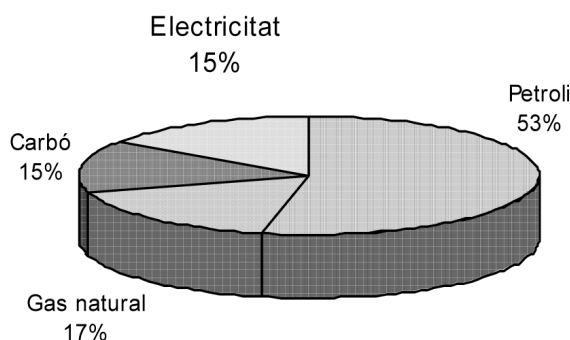
Altres teories no són tan optimistes, com és el cas de la teoria de Hubbert que prediu que el pic en la producció es pot assolir cap el 2010.

No obstant això, i encara que considerem que la ràtio reserves versus producció fos suficient per atendre la demanda a mig termini, actualment tenen lloc en el mercat de cru freqüents tensions que es reflecteixen en els respectius nivells de preus.

3. Petroli i economia: el cas d'Espanya

En el cas espanyol, igual que succeeix en la major part de les economies desenvolupades, el petroli constitueix la principal font primària d'energia. L'any 2004 va suposar un 53,3% del total de consum d'energia primària, seguit en importància pel gas natural (16,9%) i el carbó (14,5%).

Gràfica 3: Consum d'energia primària a Espanya, 2006

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Comisión Nacional de Energía (CNE)

Aquesta dependència del petroli i dels seus derivats és superior a la observada en la majoria d'economies de la Unió Econòmica i Monetària (UEM) amb l'excepció de Grècia, Portugal i Irlanda. Tot i que la dependència energètica es va reduir especialment en la dècada dels vuitanta, el que va permetre que l'economia espanyola s'aproximés als nivells de dependència dels països de l'àrea de l'euro, en la darrera dècada aquesta tendència es va desaccelerar. El gran pes que tenen a Espanya les activitats de serveis amb una intensitat energètica superior, com és el cas del sector de serveis de transport, constitueix una de les principals causes explicatives.

49

Així en el cas d'Espanya, l'any 1980 el 54,1% del petroli es dedicava als sectors transformadors del petroli i a les manufactures, fins a situar-se en el 30,3% en el 2002. En el costat oposat se situa el consum de derivats del petroli per al transport, que va passar de representar el 30,3% el 1980, a suposar el 52,2% del total el 2002.

A aquests canvis han contribuït tant les variacions en la composició de l'estructura productiva, amb un increment del pes del sector serveis, com els guanys en eficiència en l'ús de l'energia per part dels sectors manufacturers.

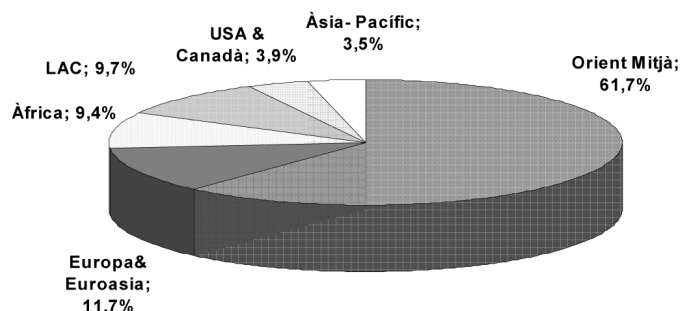
4. Factors explicatius del preu del petroli

Tot i que els factors condicionants de l'evolució del preu del petroli són molts i molt diversos, a continuació s'analitzaran els principals factors que incideixen en el mecanisme de fixació dels preus del cru, tant des del costat de l'oferta com del de la demanda.

En primer lloc, un dels factors explicatius del preu del petroli rau en l'existència d'un important desequilibri entre països productors i consumidors. Les principals àrees productores no es corresponen amb les principals àrees consumidores a nivell mundial.

Actualment, a l'Orient Mitjà es concentren el 62% de les reserves mundials de cru mentre que el seu consum només representa el 7%; per contra, als països de l'OCDE es concentra el 60% del consum, representant únicament el 7% de les reserves mundials. En els països desenvolupats la capacitat d'autoabastiment varia en funció del països, situant-se la mitjana al voltant del 35%. El cas espanyol es situa en l'extrem inferior, atès que el nostre grau d'autoabastiment tot just arriba al 0,5% del nostre consum.

Gràfica 4: Distribució de les reserves provades per àrees geogràfiques, 2005

50

Font: Elaboració pròpia a partir de dades publicades per BP Statistical Review, 2007

A més, aquest desequilibri geogràfic s'accentua per la concentració de les reserves mundials de cru (aproximadament un 80%) en zones políticament inestables.

És per això que la influència de les variables geopolítiques – tal com es pot veure en el quadre 1 - adquireix una importància vital i això es reflecteix en l'evolució diària del mercat. El preu del cru no només respon a factors econòmics o de mercat (equilibri oferta/demanda, expectatives de creixements econòmics o disponibilitat d'instal·lacions) sinó que tal com hem pogut comprovar al llarg de la història, les majors tensions en els preus han estat conseqüència d'esdeveniments polítics a les àrees productores.

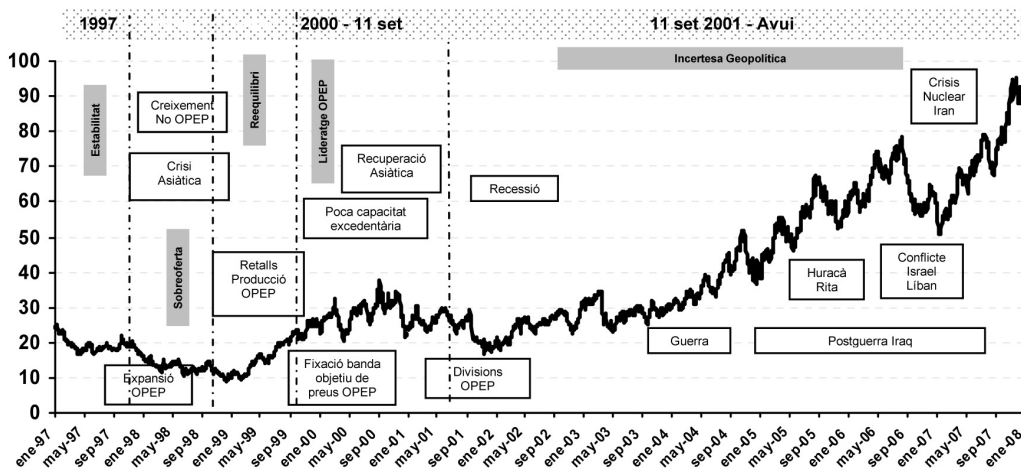
En aquest punt, cal esmentar el rellevant paper que ha tingut l'actuació de l'Organització de Països Productors de Petroli (OPEP). L'OPEP s'ha erigit en actor principal de les crisis de preus des de la seva creació l'any 1960, actuant com a interlocutor privilegiat entre productors i consumidors. Freqüentment s'apunta a l'organització com a responsable de les situacions de tensió produïdes, si bé també és cert que en altres ocasions també ha actuat com a moderador de les tensions de preus.

Un segon factor determinant de l'evolució dels preus rau en la forta inelasticitat de la demanda en relació al preu que caracteritza a la funció d'oferta de petroli.

El mercat treballa amb expectatives i previsions, que poden complir-se en major o menor grau, sobre l'evolució de la demanda i la capacitat de producció per donar resposta a aquesta demanda. Previsions de difícil quantificació, donada l'existència d'importants elements, de difícil predicció, com són els esdeveniments naturals.

Quadre 1: Influència geopolítica en el preu del petroli

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades Platt's Brent Dated Mid

Així mateix, una altra de les característiques del mercat de petroli és la successió de cicles d'inversió en exploració i refinament que poden generar colls d'ampolla en l'oferta de cru i productes refinats en els principals països consumidors.

Adicionalment, un tercer factor de tipus estructural referit a l'esquema de demanda dels països desenvolupats està incorporant noves tensions en la funció d'oferta de cru. Tensions que acaben accentuant la inelasticitat de la demanda en els preus, vinculades als nous requisits tècnics, cada cop més exigents, associats a la normativa mediambiental o a la dieselització del consum, especialment a Europa.

La demanda de combustibles respectuosos amb el medi ambient per part dels països desenvolupats està produint efectes innegables en els mercats. Obtenir combustibles

més nets implica disposar de refineries més ben preparades i un ventall més estret a l'hora de seleccionar crus. Les refineries estan obligades a fer un considerable esforç inversor en una doble direcció. D'una banda, han de millorar les seves instal·lacions per tal de poder fabricar combustibles més nets, el que implica esforços, entre d'altres, en plantes de desulfuració, i, per una altra, realitzar fortes inversions que evitin les emissions contaminants a l'atmosfera associades als processos productius.

52

L'efecte de la dieselització és també evident. Els països europeus consumeixen de forma aclaparant combustibles tipus dièsel. Això està provocant problemes en l'estructura de refinament que està al límit de la capacitat de les refineries per a elaborar aquest producte i que fa necessari que s'importi gasoil per cobrir la demanda europea.

En ambdós casos, aquesta tensió de l'oferta restringeix, addicionalment, les possibilitats de selecció de crus, sent més escaients aquells amb menys contingut de sofre. Aquesta restricció de l'oferta acaba tensionant de forma addicional els preus del mercat del cru.

Finalment, i en relació a l'oferta de cru, cal parlar de la rigidesa que mostra la seva corba d'oferta, bàsicament per dos motius:

D'una banda, i així ha succeït en els darrers dos anys, el mercat reflecteix de forma més acusada qualsevol tensió quan la capacitat excedentària de producció és molt baixa. El denominat "matalàs" de l'OPEP s'ha reduït de forma accentuada durant els darrers dos anys com a conseqüència de que la major part de països que disposaven de capacitat productiva excedentària com era el cas Líbia, Qatar, Algèria o Indonèsia actualment estan produint al màxim de la seva capacitat per donar resposta al creixement de la demanda. El país amb més capacitat de producció excedentària en l'àmbit de l'OPEP, durant els últims anys, ha estat Aràbia Saudita, tot i que en els darrers anys aquesta capacitat s'ha reduït en més del 50%, no superant actualment els 1,5 milions de barrils/dia.

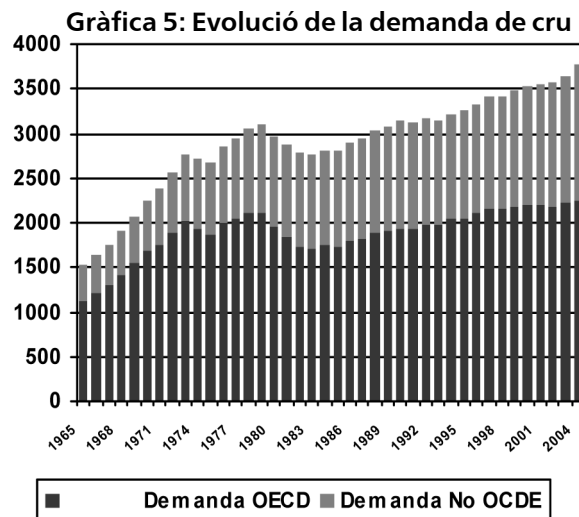
D'altra banda, *certes àrees geogràfiques no aconsegueixen estabilitzar les seves produccions* per diverses raons, fet que no dona un missatge d'estabilitat al mercat. Casos com el d'Iraq, amb un 10% de les reserves mundials de cru, són una mostra inequívoca d'aquesta inestabilitat.

Però sens dubte, on radica el principal factor determinant de la situació actual dels preus del petroli radica en l'evolució de la demanda.

Si bé la demanda de cru ha crescut de forma contínua en els darrers 20 anys, s'han produït forts increments en la demanda de cru en certes àrees geogràfiques, especialment provinents d'Estats Units i d'Àsia.

L'actual dinamisme de les economies xinesa i índia ha estat superior al de la resta d'economies desenvolupades. Aquest dinamisme ha anat acompanyat d'un ús menys eficient de l'energia que s'ha traduït en increments substancials en la demanda mundial de petroli.

53

Dades en milers de tones de barrils

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Agència Internacional de l'Energia

El comportament de la demanda a la Xina i l'Índia ha superat les expectatives, i creixements econòmics anuals del 14,7% i del 5,3% respectivament han pressionat fortament a l'alça els preus del cru en els mercats.

Si l'anàlisi es realitza en termes absoluts i no relatius, el cas de la Xina resulta encara més significatiu. Actualment l'economia xinesa – el segon país del món en consum de

productes petrolífers, amb volums propers als 7 milions de barrils al dia – manté unes taxes de consum per càpita molt baixes – 1,5 barrils per persona i any, respecte els 13,2 a Espanya per posar un exemple – que en el moment que comencin a equiparar-se amb les dels països desenvolupats garanteix tensions permanents en els mercats.

54

Si s'analitza l'evolució des de 1965 de la demanda mundial de cru desglossat entre els països membres i no membres de l'OCDE, podem destacar que si bé el consum dels països OCDE és més gran que el dels de l'àrea no OCDE, el pes de les economies en vies de desenvolupament no integrants de l'OCDE ha anat creixent de forma sostinguda en els darrers anys.

5. Impactes econòmics associats a l'evolució del preu del petroli

Una vegada presentada la situació actual del mercat de petroli i quins són els factors determinants de l'evolució dels preus, essent necessari, abans d'analitzar les diferències existents entre la situació actual i les "crisis energètiques" de 1973 i 1978, identificar clarament els canals a través dels quals un increment dels preus pot influir en les variables macroeconòmiques.

Els moviments del preu del cru sense cap dubte afecten a la capacitat de creixement econòmic dels països desenvolupats, tal com ens ho demostren les "crisis del petroli" de 1973 i 1978.

Al mes de desembre de 1970 l'OPEP va decidir participar activament en la fixació de preus. Com a resultat es va signar, al febrer de 1971, l'Acord de Teheran amb les empreses productores en virtut del qual es va establir un sistema conjunt de fixació de preus que havia de durar 5 anys i una fórmula de protecció del preu del cru per a compensar les possibles depreciacions del dòlar. Com a resultat d'aquest procés, el preu del petroli gairebé es va duplicar del 1970 al 1973, passant el preu del barril *Arabian Light* de 1,80 a 3,29 dòlars.

Tot i l'impacte en els mercats d'aquesta pujada de preus, la raó explicativa del mateix no respon a qüestions inherents als propis mercats, sinó més aviat tot el contrari, a raons de naturalesa política. El factor desencadenant d'aquesta Primera Crisi del Petroli va ser

la quarta guerra àrab-israeliana de setembre de 1973, denominada Guerra del Yom Kippur. L'efecte de la guerra no va ser únicament multiplicar per quatre el preu del cru (el preu del barril *Saudi Light* va arribar als 11,58 dòlars), sinó que va anar acompanyada d'una decisió de l'OPEP d'imposar un embargament a tots els països defensors de la causa israeliana, començant pels Estats Units.

La segona crisi no es va fer esperar. A finals de 1978 va esclatar la Revolució Iraniana, el Sha de Pèrsia va ser enderrocat i es va constituir a Iran una República Islàmica. Com a resultat de tot plegat, la important producció iraniana es va reduir a mínims històrics, essent incapaç l'OPEP de cobrir aquest important dèficit. Els preus s'incrementaren de forma esglaonada al llarg de 1979 amb taxes de creixement properes al 15% en termes reals.

55

Com a conseqüència d'aquesta mesura, els preus en el mercat *spot* dels productes es van disparar, ja que els consumidors van intentar avançar les seves compres per a evitar les pujades i els productors retardar les seves vendes per la raó inversa. Així al gener de 1981 el preu del cru de referència ja havia arribat als 36 dòlars/barril, un increment del 165% respecte el preu mig de 13,6 dòlars/barril de 1978.

Les dues crisis del petroli van provocar efectes múltiples i encadenats d'incidència diversa en els diferents països. Els tres impactes globals principals foren el creixement lent de les principals economies, el canvi de matrius productives i de pautes de consum i l'augment del deute extern.

Però no obstant això cal destacar que la crisi, en les seves dues etapes, no hauria pogut arribar a la dimensió que la va caracteritzar de no haver estat per la rigidesa de la demanda de petroli, donada per l'alta elasticitat-renda de la seva demanda i les baixes elasticitats-preu i substitució.

A Espanya, els efectes macroeconòmics de la primera crisi del petroli de 1973 es van produir l'any 1975, en el qual el Producte Interior Brut i el consum d'energia primària van créixer tan sols un 0,3% i un 1,5% respectivament. D'altra banda, encara que els efectes de la segona crisi del petroli de 1978 es van sentir aquell mateix any, s'observa que l'economia espanyola va tocar fons un parell d'anys després, el 1980, amb una caiguda del 3% en el PIB.

Tal i com hem assenyalat, els increments en el preu del petroli van donar lloc a un deteriorament immediat en el camí del creixement econòmic, però, quins són els canals a través dels quals un increment del preu acaba influint en l'evolució de les variables macroeconòmiques?. Sens dubte, sense un clar coneixement dels mateixos és impossible aprendre del passat.

56

En realitat, van ser diversos els canals a través dels quals l'increment en el preu del petroli va influir en les variables macroeconòmiques.

En primer lloc, i des del costat de l'oferta, el pes del petroli i dels seus productes derivats en els consums intermedis de les empreses va ocasionar un increment de costos de producció, amb pressions a la baixa dels beneficis empresarials i a l'alça dels nivells de preus.

Des del costat de la demanda, és necessari diferenciar l'impacte dels increments dels preus en els països productors de petroli de l'impacte en els països consumidors.

En els primers, un augment del preu del petroli genera una transferència neta de renda dels països importadors als exportadors de petroli. En la mesura que aquests darrers presenten habitualment una propensió marginal a la despesa menor que els importadors, la demanda mundial de béns i serveis es pot veure afectada.

En els països eminentment consumidors, un augment del preu del petroli afecta directa i immediatament a l'índex de preus al consum, en la mesura que l'energia forma part de la cistella bàsica dels consumidors. Però addicionalment, la cistella dels consumidors es veu afectada de forma indirecta per l'encariment dels costos de producció i de la capacitat dels productors de traslladar part d'aquest increment de cost al preu dels productes finals.

Addicionalment a aquests efectes directes, en les crisis de la dècada dels setanta, van sorgir efectes addicionals associats a les espirals en salaris i preus, autoalimentats per increments en les expectatives d'inflació futura.

Sens dubte, van ser aquest segon tipus d'efectes els que deterioraren significativament la capacitat de creixement de l'economia espanyola, atès que

els efectes sobre la taxa d'inflació van ser més perdurables que els efectes directes.

6. Factors diferencials de la situació actual en relació amb les anteriors crisis energètiques

57

Una vegada analitzada la situació actual del mercat de petroli, quins han estat els factors condicionants de l'evolució alcista recent dels preus, és precís analitzar quins han estat els principals efectes detectats sobre la capacitat de creixement de l'actual nivell de preus, i fins a quin punt estem en una situació de crisi energètica com les anteriors.

Si bé cal destacar que la relació oferta-demanda és de forta tensió, i això és similar al que va succeir en crisis prèvies, els factors diferencials i els mecanismes dels quals avui dia disposem permeten afrontar aquestes situacions amb major flexibilitat de resposta. Una mostra d'això és que el persistent augment del preu del petroli en els últims mesos no s'ha notat fins al moment en termes de renda de les persones o de capacitat de creixement econòmic. Aquesta afirmació tan rotunda no es pot traslladar a l'hora de parlar dels nivells d'inflació, on es comencen a detectar els primers efectes.

Però, quins són aquests factors diferencials que fan que la situació actual disti tant de les experiències viscudes en els anys setanta?

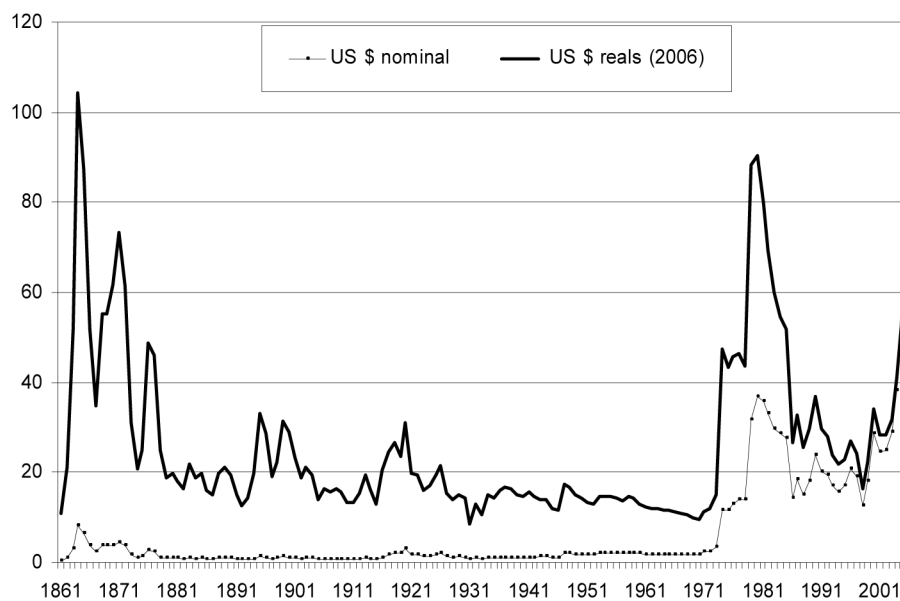
En primer lloc, un canvi en la mentalitat dels "agents" presents en el mercat.

Una diferència important amb el passat és que tots, productors i consumidors, no obliden que les crisis ocorregudes i les seves conseqüències no han beneficiat ni a uns ni a altres. Per aquest motiu, la posició comuna és la d'implantació de solucions globals i l'elaboració de mecanismes de resposta comuns que s'anticipin a problemes majors, no buscant únicament solucions vàlides per a una de les parts.

En segon lloc, la dimensió del xoc actual és molt menor. Si bé és cert, que el preu del barril de cru *Brent* i *West Texas Intermediate*, ha arribat als màxims nivells nominals històrics des de la Guerra del Golf, la situació dista molt de ser la dels anys setanta on els preus es quadruplicaren en termes reals.

Gràfica 6: Evolució del preu del barril de cru en termes nominals i reals, 1861-2007

58

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Agència Internacional de l'Energia (AIE)

Indubtablement, tots els esdeveniments dels últims anys (les dues crisis del petroli, les dues guerres del Golf, els atemptats de l'11 de setembre de 2001, l'invasió d'Iraq) han marcat fites importants en l'economia mundial, essent-ne el principal indicador l'evolució del preu del cru.

En tercer lloc, l'impacte econòmic que pot tenir actualment un increment dels preus és, tot i ser rellevant, molt menor. A això hi contribueixen tot un seguit d'aspectes com:

- Existeix una menor dependència energètica en relació a la dècada dels setanta. Tal com s'ha comentat anteriorment, l'evolució, des de 1965 fins a 2004, del ràtio d'intensitat energètica, s'ha reduït substancialment en la majoria de països desenvolupats.

- La major flexibilitat actual dels mercats de treball en relació a la dècada dels setanta redueix sensiblement les possibilitats d'espivals inflacionistes, que tan nocius efectes van ocasionar en l'economia espanyola.
- A nivell industrial, la magnitud que pot tenir l'actual evolució dels preus del petroli sobre el teixit industrial dependrà en gran mesura de l'estructura de costos d'aquest teixit industrial. A major pes de les matèries energètiques dintre de l'estructura de costos major importància pot tenir aquest impacte. D'acord amb la informació disponible a partir de les darreres taules *input-output* del 2001, els costos associats al petroli i combustibles representen un percentatge molt petit dintre del costos totals (inferior al 3%).
- L'efecte sobre la inflació d'un increment del preu del cru és molt més reduït donada la credibilitat de les institucions econòmiques en les seves polítiques de control de preus. En aquest sentit, la credibilitat antiinflacionària del Banc Central Europeu, la incorporació en els convenis col·lectius de clàusules d'indexació de preus més flexibles i la creixent obertura al comerç exterior han ocasionat que les economies europees siguin avui molt més flexibles.

Això no vol dir que l'economia espanyola estigui immunitzada contra els efectes de l'evolució dels preus del petroli. L'evolució de la cotització del petroli en els mercats internacionals és rellevant en els processos de formació de preus, atès que és un factor clau emprat en la producció de béns i serveis per part de les empreses, especialment en forma de productes derivats. Així mateix, aquests productes suposen una part important de la despesa en consum final domèstic.

El petroli segueix essent la principal font energètica de la majoria de països, inclosa Espanya, però la capacitat d'incidència de les variacions dels seus preus sobre l'evolució de l'economia real és molt menor, tot i el primer impacte que està tenint en l'evolució de la inflació.

En quart lloc, l'augment actual del preu del petroli ve en aquesta ocasió determinat per un augment de la demanda a nivell mundial i no tant per restriccions en l'oferta, com va ser el cas de les crisis energètiques dels anys setanta.

Un fet destacable en els últims anys és el canvi que s'ha produït en l'estructura mundial de consum de cru. De l'anàlisi del rànquing dels 10 majors consumidors es desprèn que si bé Estats Units, Japó o Alemanya s'han mantingut en els últims 40 anys dintre del grup de majors consumidors mundials, en els darrers anys apareixen països com la Xina, l'Índia o Corea del Sud, cosa que il·lustra el gran creixement en importància de l'àrea no OCDE

60

En cinquè lloc, i potser un dels factors diferencials més importants, cal assenyalar que actualment Espanya disposa d'una garantia de proveïment no existent en la dècada dels anys setanta. Cal ressenyar que el sistema espanyol compleix amb les recomanacions de l'Agència Internacional de l'Energia (AIE) en tot el referent al manteniment d'existències mínimes de seguretat de cru i productes petrolífers.

Però no només la presència d'Espanya en els organismes internacionals és una garantia per a afrontar els escenaris actuals de preus en millor situació que en el passat. També és necessari destacar el funcionament del mercat interior.

Actualment, a diferència del que va ocórrer en altres moments de crisi, el mercat espanyol de distribució de productes petrolífers està totalment liberalitzat. Aquesta situació és relativament recent, ja que es produeix a partir de la promulgació l'any 1984 de la Llei de Reordenació del Sector Petrolíer, i permet afrontar conjuntures de preus volàtils amb un marc regulatori estable, previsible i obert.

En efecte, la recent regulació del sector petrolíer espanyol aporta instruments que permeten garantir la transparència del sistema i el control efectiu del seu bon funcionament. En aquest àmbit s'enquadren tant els organismes dedicats a la tutela dels mercats, com certes peculiaritats de la nostra regulació. Entre els primers destaquen l'actuació de la Comissió Nacional d'Energia (CNE), la Corporació de Reserves Estratègiques (CORES) i els Organismes de Defensa de la Competència com la Comissió Nacional de Competència (CNC).

7. Conclusions

La conjuntura actual de preus presenta similituds amb altres períodes anteriors caracteritzats per importants tensions en l'oferta, conseqüència, en part, del caràcter

estratègic dels productes derivats del petroli. No obstant, la situació actual està caracteritzada per un notable component de demanda a causa del creixement del consum en els dos últims anys de nous agents com la Xina o l'Índia, fet que confereix a l'actual situació un caràcter més permanent si no es corregeixen certes restriccions d'oferta.

Davant d'aquesta situació, el sistema espanyol i la nostra pertinença a institucions supranacionals ens permet afrontar la conjuntura amb confiança en la garantia del subministrament i en la protecció dels interessos dels consumidors, si bé cal continuar avançant en mesures que permetin reduir la intensitat energètica per sobre la mitja de la UE que caracteritza a l'economia espanyola.

61

Ens trobem davant d'una situació que dista molt de ser equiparable a les situacions viscudes anteriorment, si bé en termes nominals la cotització del cru en els mercats internacionals ha assolit nivells màxims superiors als 120\$/barril brent, que ens permet esperar que el seu impacte sobre la capacitat de creixement econòmic sigui molt més limitada.

Aquest missatge positiu, no vol dir que ens haguem de creuar de braços. La tendència inflacionista que ha viscut la nostra economia en els darrers mesos ens obliga a continuar avançant en la millora en les ratios d'intensitat i eficiència energètica del nostre teixit empresarial. La magnitud dels efectes derivats de canvis en el preu del petroli dependrà, en gran mesura, de la capacitat de desenvolupar noves tecnologies productives que utilitzin el petroli de forma més eficient.

Al ritme de creixement actual de la demanda de petroli i el nivell de reserves existent, podem estar en desacord sobre l'horitzó temporal, però tots estarem d'acord en que el petroli com a font primària d'energia primària té una vida temporal limitada. Això fa necessari afrontar el futur buscant altres fonts energètiques alternatives sostenibles i respectuoses amb el medi ambient.